

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Soranerbladet

NR. 11 NOVEMBER 1971 56. ÅRGANG

Fot.: Hagen Hasselbalch

MÅNEDSSKRIFT FOR SORANSK SAMFUND

SPAREKASSEN

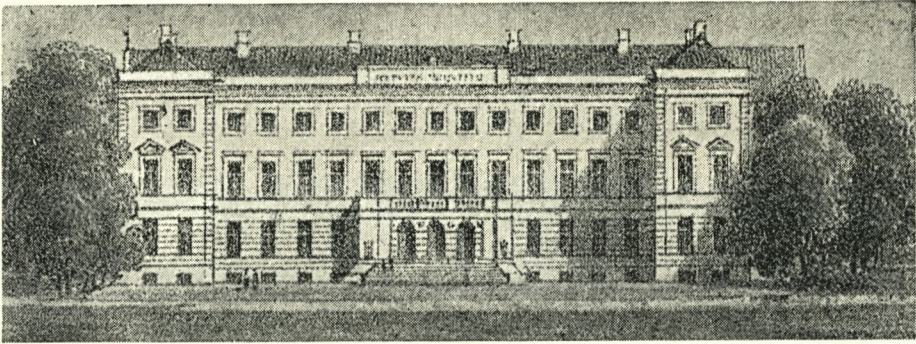
SKS

København-Sjælland

Mere end 250 afdelinger i København og på Sjælland

**Mere øl.
Mere smag.
Mere stemning.**

Academia Sorana

efter gammelt stik

SORANER-BLADET

NOVEMBER

56. ÅRGANG

NUMMER 11

Tale ved årsfesten på skolen 16. oktober.

Af Mogens Koktvedgaard (S. 52)

For en halv snes år siden gjorde jeg en rejse til Irland, hvor jeg bl. a. benyttede lejligheden til at bestige det hellige bjerg *Mount St. Patrick*. Det ligger ude ved Atlanterhavskysten, og bestigningen er en naturoplevelse af de sjældne. Det var en typisk irsk sommerdag – det øsregnede – men efterhånden som jeg kom opad, spredtes skyerne, og den grønne ø viste sig fra sin mest indsmigrende side. Turen er besværlig, og jeg havde kun følgeskab af nogle får, men det gør nu ikke naturoplevelsen mindre.

Det er imidlertid ikke naturoplevelsen jeg skal bebyrde Dem med, men derimod en mere »ideologisk« oplevelse. Undervejs konstaterede jeg nemlig til min store forbløffelse, at der lå fodtøj overalt. Først troede jeg i min ukyndighed, at der var nogen, der

havde glemt deres sko, men efterhånden som jeg så flere og flere par sko, gik det op for mig, at jeg stod over for sporene af en religiøs ceremoni: Pilgrimmene tager skoene af for at betrede det hellige bjerg og dets skarpe sten med nøgne fødder. I dyb andagt slider man sig mod tinderne.

Vi har vel hver især vore hellige bjerge, som vi kun bestiger med nøgne fødder. Ved et hastigt blik ud over selskabet kan jeg ganske vist ikke se nogen, der har taget skoene af, men alligevel ved jeg med sikkerhed, at der er mange af de tilstedeværende – især de der kun kommer her en sjælden gang – der har taget deres åndelige fodtøj af: Vi er på et sted, vi dyrker med en mærkelig blanding af ærefrygt, kærlighed og rædsel, grundelementerne i en religiøs oplevelse.

Enhver soransk sammenkomst har ifølge sagens natur karakteren af en dyrkelse af minderne. Man er på sporet af den tabte tid. Man dyrker stedet, tiden, vennerne – og sig selv. For

en udenforstående må det stå som noget mærkeligt, at vi er så trofaste mod denne fortid, at den betyder så meget for os. Det er vanskeligt – måske umuligt – at give en rationel forklaring på det, og det er vel også klart, at man ikke altid skal søge at rationalisere det, der er lidet rationelt. Alligevel er det måske værd at reflektere lidt over.

Begrundelserne er flere og naturligvis varierende fra det ene menneske til det andet. Ofte stilles man over for floskler, såsom påstande om at man skuer tilbage på ungdommens lykkelige land. Dette er efter mit skøn rent nonsens, idet den tidlige ungdom ikke er særlig lykkelig for de fleste normale individer. Den er præget af alt for store uforløste spændinger og al for stor afmagt til at kunne siges at være »lykkelig«. Den kan være oplevelsesrig og ofte perlende glad, men lykkelig er den sjældent.

Der er derimod en anden ting, jeg gerne vil pege på, og som formentlig er central for forståelsen af vores indbyrdes oplevelser. Samtidig er den måske interessant i sine mere almene perspektiver. Det er følgende:

Det hævdes undertiden, at det er karakteristisk for vor tid, at de fleste mennesker kun oplever tilværelsen på anden hånd. Denne *andenhåndsoplevelse* er mest iøjnefaldende ved de egentlige TV-narkomaner, der simpelt hen kun kan anskue den ydre verden, når den præsenteres for dem i et lille udsnit på ca. 21", tilrettelagt og bearbejdet af andre. Oplevelsen af andre mennesker – for ikke at tale om naturen, det billige skidt – kan ikke ske direkte, kun via et medie. Mediet behøver ikke

nødvendigvis at være fjernsynet. Der findes talrige andre massemedier, lige fra ugeblade og aviser til verdenslitteraturens hovedværker og malerkunstens vidtstrakte domæner. Men altså i alle tilfælde en oplevelse på anden hånd, en oplevelse, der videregives i bearbejdet og ofte letfordøjelig stand.

Efter mit skøn står man her over for et af de centrale problemer i den moderne kultur, og spørgsmålet er da på hvilken måde, man kan befordre en forskydning over mod flere *første-hånds-oplevelser*, der – alt andet lige – må anses for mere udviklende og indholdsrige. Det moderne massesamfund er blevet alt for stort og kompliceret til at kunne opfattes af enkeltindivider. Individet tenderer mod at drukne i mængden af indtryk og udtryk.

Det lille velafgrænsede samfund befordrer derimod i langt højere grad en førstehånds oplevelse. Man kender hinanden til bunds. Man er fortrolig med alle nuancerne, tvinges til aktiv medleven og føres dermed ind i en række centrale oplevelser. Målt med verdenshistoriens alen er de måske latterligt betydningsløse, men for den enkelte implicerede udgør de et livsindhold.

Den soranske verden er et sådant lille velafgrænset samfund. Det har man levet i og »forstået«, og den oplevelse er så stærk, at kun få glemmer den. Det er ikke noget specielt for soranere, idet tilsvarende stemningsindhold kendes fra andre grupper, der kommer fra mindre samfund, og som dyrker deres fortid i diverse »hjemstavnsforeninger« o. lign. Man skuer tilbage på en sum af rige, umiddelbare oplevelser.

Hvis dette er rigtigt, burde verden

snarest deles op i talrige småsamfund. Og i grunden mener jeg, at sådan burde det være. Det enorme brøl af menneskelig ulykke, der for øjeblikket høres overalt, skyldes bl. a. den uhyre komplicerede samfundsstruktur, der presser det enkelte individ ud i mørket. Fra dette mørke høres mere eller mindre velartikulerede råb om medbestemmelsesret, demokrati på arbejdspladsen o.s.v., altsammen omskrivninger af det helt naturlige og fundamentale krav om, at man vil have en personlig indstilling til sine problemer, et krav om aktiv medleven.

Den omtalte »førstehånds-oplevelse« er naturligvis ikke det eneste moment, der kan forklare vores kærlighed til stedet. Som et andet moment vil jeg fremdrage den almindelige følelse af *taknemlighed* man har, fordi man synes man har fået en god start i livet. Og det *var* en god start, simpelthen fordi den indebar en effektiv *opdragelse*.

»Opdragelse« er nu om stunder nærmest et uartig ord. »Opdragelsesanstalt« er om muligt endnu værre. Men skolen her *var* en opdragelsesanstalt, og den titel bar den i øvrigt også formelt igennem lang tid. Stedets forskellige titler er kendt af alle soranere, der har interesseret sig for historiens gang, og jeg behøver blot at nævne titlerne: »Klosteret«, »Akademiet«, »Den kongelige Frie Skole i Soer«, »Christian den IV.'s Ridderakademi«, »Den akademiske Læreanstalt«, »Skolen og Opdragelsesanstalten« – straks anslår man visse strenge, der klinger med. Blandt disse titler – der klart afspejler tidens gang – hæfter jeg mig særligt ved ordet »opdragelsesanstalt«. Nu er det et skælds-

ord, men det burde være et hædersnavn. »Opdragelse« har aldrig været populært i urolige tider, hvor mere revolutionære tendenser gør sig gældende. Opdragelse indebærer nemlig ikke blot et kategorisk krav om hensyntagen til andre mennesker, men også et vist krav om respekt for »traditionen«. I så henseende var Sorøtiden så sandelig en opdragelse, og ordet opdragelsesanstalt er derfor et hædersnavn. Det nære samliv med jævnaldrende afsleb den enkeltes særheder på et tidspunkt, hvor det kunne gøres uden skade, og den blotte tilstedeværelse på et historisk sted kunne ikke undgå at påvirke sinde og mane til en vis respekt over for det nedarvede. Dette er ikke ensbetydende med grå konformitet og forbenet fastholden ved det bestående. Men det er en erkendelse af, at det ene slægtled så at sige står på skuldrene af det foregående.

Intime »førstehåndsoplevelser« og taknemlighed for en god opdragelse er meget abstrakte fænomener. For en gammel-soraner, der valfarter til det hellige bjerg, er det ofte mere konkrete ting, der trænger sig på. Han mindes sin egen tilværelse her på stedet. Det gør jeg naturligvis også. Og i aften mindes jeg måske navnlig min *sidste aften* på skolen, af den specielle grund at det også den aften var faldet i min lod at holde tale netop i denne sal. Den sidste aften holdt vi »Bulesold«, et uforglemmeligt middagsselskab for skolens lærere og afgangsklasserne. Jeg har ovenikøbet fundet den tale frem, som jeg holdt dengang – det vil nu sige for lidt over 19 år siden – og den har jeg læst på. Skulle jeg have skrevet

den i dag, var den nok blevet anderledes, i hvert fald i formen. Vi forandrere os heldigvis. Men hovedindholdet kan jeg sådan set stadig stå ved, og jeg vil derfor tillade mig at citere lidt af den – man må gerne citere sig selv, når det blot sker med ca. 20 års mellemrum. Måske vil De trække på smilebåndet over »stilen«, og det er vel heller ikke det værste man kan gøre. Jeg synes også selv det er pudsigt at blive konfronteret med en af den tids gymnasiaster. Navnlig når det sker på vers, og dette er nemlig tilfældet. Men her er altså et brudstykke af min gamle tale:

»Hvorfor vi os har samlet her,
hvordan, hvorledes ved enhver,
til det jeg kun bemærker:
Soranere for sidste gang!
Men hør, er vi det dog endnu?
Vel ikke rigtigt mer', man ser
en hurtigt sket forandring:
De mørke klæders smagfuldhed,
kønt pyntet med de gyldne knapper
(i parentes bemærket:
Dog ofte med lidt lapper)
er veget for en farvepragt,
hvor smagen er lidt svær at finde.
Den gik med samt den mørke dragt,
den kommer vel tilbage. –
Men først i morgen slutter vi dog af,
definitivt og absolut
og spredes gør vi strax som avner.
Kun skæbnen véd det sted vi havner.
Jeg sagde før:
Soranere for sidste gang.
Men passer det?
Jeg tror det ej!
Det er vist nok umuligt.
Soranere det vil vi altid være.
Den ballast gennem livet vil vi bære.
Thi det vi fik i disse år,

det er en guldets lære.
I disse år, for nogle syv,
vi gravede og gravede,
vi gravede og graved' guld.

Op fandt vi det?

Jeg tror for vist at kunne sige,
at mange fandt det åndens guld,
der ligger dybt i stedets muld.

Fandt vi det ej, ja så,
så fik vi lov at grave!

I bøgerne, i skovene,
i murene, i moserne
vi søgte det.

En lille stump blev vredet ud
af træerne i Filosoffen,
en anden klump man fandt med held
i stenen under Fraterbrønden.

Et lidet gran ved søen ofte var
at hente,
og gymnasiastens trekant også
guldet gemte.

På »Vænget« startede vor jagt,
i barnlig iver gik vor hast
vidt rundt i denne omegn.

På øverste etage her
vi hastede for at samle mer',
og jagten endte med lidt fred
bag rektorgårdens gule led.

Den åndens guldskat,
som vi sanked her,
den ta'r vi bort med os,
i vished om, at der er nok
til nye slægtled frem i tiden.

Men kan vi takke dette sted
for alt det, som det gav os?
Umuligt er det vist i ord,
det gøres kun i dåd og gerning.

Det gøres i det liv,
der ligger foran os.

For hvert et resultat vi når,
en tanke her til stedet går,
thi her vi hentede' guldet!

Indtryk og referat fra festen

Det har tidligere været ubekvemt for undertegnede, at årsfesten lå i efterårsferien, så det var første gang jeg deltog her nede på skolen. Det blev en sådan oplevelse, at man for fremtiden nok skal indrette evt. ferieplaner derefter.

Det praktiske busarrangement fra hovedbanegården virkede udmærket, og allerede her viste det sig, at man var oplagt til at more sig, bl. a. ved den måde hvorpå ordet »festdragt« var blevet opfattet: der var både kjole, smoking, mørkt tøj og ikke-mørkt tøj; det vigtigste var, at vi mødte op i en påklædning, som vi selv (eller vores dame) kunne lide, og som vi gerne ville kunne more os i sammen med kammerater. Der var nogle af de yngste, der havde fundet ud af at møde op i skoleuniform med hvidt slips, – både klædeligt og en god idé, just ved denne lejlighed. Jeg

mindes gamle dage, hvor der var mange fester, man ikke kom til, fordi der var dekretet smoking. Godt at de nye år-gange ser mere frit på det emne. Men uanset hvilken grad af udklædning vi var i, var det et festligt skue, da vi samledes i kirken for at påhøre *Knud Vads* (1955) smukke orgelkoncert, og gribende da vi – just dette publikum – fik konfirmationskantaten – just dette sted. Det var også en oplevelse at høre et orgel blive brugt til noget andet end salmer; det er vel egentlig beregnet til dansemusik.

Festtalen, der blev holdt af *Mogens Koktvedgaard* (1952), står forrest i bladet; det var en god og tankevækkende tale, holdt i en vittig stil; det var en god idé at have så ung en festtaler – jeg citerer *Lulu Ziegler* (1921) fra et senere tidspunkt på aftenen »denne her unge professor, hvor er det nu han sidder«. Et andet scoop fra arrangørernes side var fremførelsen af Aage Linds og

Chorus Soranus synger under Knud Vads direktion

Ebbe Hameriks festkantate; det havde været noget af et hestearbejde for Knud Vad, for det første fordi den er møgsvær, for det andet fordi arbejdsgrundlaget var løse noter og en elendig 78-plade. Det var dog lykkedes ham at omsætte den til 4-stemmigt blandet kor, selvfølgelig med herrekvartetten og soloen bevaret; denne blev sunget af *Kim Binzer (1971)*, en meget lovende stemme, – mon ikke engang det helt store til Schubert og sådan noget.

Ved middagen, som var udmærket, indlagde Binzer sig endnu en gang hæder ved (som den eneste) at tale kort, da han på O-jubilarernes vegne takkede Soransk Samfund for invitationen. Derefter talte lektor *Nordahl-Svendsen*; – ikke ret meget om atomer og ioner, men de blev dog nævnt. Det var festligt over 30 år at genkende præcis samme distinktion i lærerens stemme. Hans ord var denne gang særlig rettet til de unge, om begrebet kultur, som er noget man har eller ikke har. Den kan vise sig i diskussioner på studiegårdens kafestue, konkretiseret i ordveksling mellem Lulu Ziegler og ham, eller på kollegiernes gangkøkkener – i hans tid var Studentergården et hypermoderne kollegium, – og det kan være den mangeartede kultur, vi er blevet påvirket af her på skolen og som stadig vil leve. Lulu Ziegler måtte bekende, at hun glædede sig over at blive gammel og alle de indtryk, hun havde haft i livet; at have været en af tre piger blandt 300 drenge, at have en gammel og hemmelig flirt med Nordahl-Svendsen og så komme herved og opleve stemningen i kirken, »det var sgu dejligt alligevel«, og mærke den fælles kultur, der jo strømmer igennem os her på stedet, manifesteret i en følelse af at være i familie med alle de unge.

Ammitzbøll (1921) takkede på jubilarernes vegne varmt for invitationen og festen og understregede, at vi i Samfundet ikke kunne undvære forbindel-

sen med rektor. Han følte, at her på stedet og ved denne lejlighed var der en forbindelse mellem unge og gamle kammerater, en række tanker og følelser som var virkelighed.

Så var den alvorlige del af festen forbi; den var godt arrangeret, og afspisning og bedrikning af de mange mennesker, (vi var immervæk 250) gik gnidningsløst, takket være Akademiets personale, som jo alt andet ufortalt brugte en lørdag aften på at skaffe os en god fest. Det blev en god fest, og alle skal have tak for deres andel deri, *item* de tre 3.G.ere som stod ved baren og gav gode råd om øldåsers oplukning. Det var også et godt orkester, som med klaver, bas og tromme virkelig kunne holde os i ånde, navnlig da det havde fundet ud af lanciers'en.

På dansegulvet manifesterede den samhørighed sig, vi havde hørt så meget om. Både til one-step og vals, til de meget moderne »hvor der skal trampes« (H. C. Andersen: Elverhøj) og til lanciers'en – der var så sandelig hele tre – var der fyldt med både unge og gamle, men festsalen er jo stor, så alle kunne være der. Der var også megen hygge rundt om ved bordene i sale og på gange, men her var man nok placeret noget mere i aldersgrupper; der var overalt god stemning, snakken og gåen rundt at hilse på gamle kammerater. De yngste sad som helhed i Røde Gang; også her var der god rotationsfrekvens, skiftende mellem tætpakkede diskussionsborde og folk, der gik til og fra dansegulvet; jeg vil tage det som en god karakter for festen, at de to yngste i bussen slet ikke ville med tilbage, da klokken var blevet 01.00.

N.Sx.

Damernes påklædning ved aftenfesten den 16.10.1971

Under årsfesten fik vi bedt designeren fru Monica Wengel hjælpe os med et par linier til særlig brug for damerne.

Det var rart at se, at de soranske damer næsten alle var i lange kjoler. Enkelte indtryk skal her nævnes. En smart chiffonkjole med drapering i ryggen, meget flot afstemt i farvetonerne blå og grønt; endvidere en duchessekjole, babylyserød med drapering både for og bag. Sidste nyt var en almuemønstreret (stribet bolster) kjole med flæser for-neden; farverne var sort, rødt og hvidt.

En enkel sort kjole i crepe med perle-effekt på skuldrene gjorde sig godt. De yngres kjoler var i yndige bomuldsstoffer, deriblandt kan nævnes en stribet kjole i blå, grønt og hvidt med arm-ringering i samme farvetoner.

Monica Wengel.

Soranerfrokosten på Grand Café den 4. nov. 1971

Det milde, men fugtige novembervejr var velegnet til at komme indendørs og få noget rart at spise og drikke sammen med hyggelige mennesker. Og det var sådan vi havde det, som så ofte før.

Jonas Bruun var – om muligt – mere veloplagt end sædvanlig, med små kammeratlige hib, formandsagtige guldkorn og sprælsk selvironi; ligesom hans trang til ikke at føle sig bunden af tradition og ritualer kom til udfoldelse. Han mente, at årsfesten på skolen havde været den endnu bedste (jfr. Koktvedgaards festtale og referatet andetsteds i bladet) og understregede, at det væsentlige var, at man havde fundet et indhold, som rummede både det højtidelige og det festlige, og en form hvor alle kunne more sig sammen, både dem fra 1911 og dem fra 1971. Måske skulle man dog tænke på under middagen at have færre og kortere taler og mere mulighed for at lade knævren gå – nå, det lykkedes nu meget godt for jubilarene alligevel! Den slags fester går ikke af sig selv, men kun ved en stor indsats fra skolen og alle dens ansatte, der (mær-

keligt nok!) ikke synes, at det er nær så sjovt, som vi synes.

Nu da han talte om festivitasser, annoncerede Jonas Bruun *julefrokosten torsdag den 2. december kl. 12.15*. Den plejer at være ret så overdådig, – kosten også noget mere end ellers – det ku' da godt være, at den er ved at være for meget af det gode, men formanden mente nu alligevel, at den ene gang om året kunne vi nok tillade os at »grovse« (udtrykket ref. s.). I samme forbindelse omtalte han Jydsk Afdelings Holbergfest 3/12; jyderne har sat alle sejl til, for at det skal blive en god fest, og Bruun mente, at man burde støtte dette gode arbejde, f.eks. ved at møde op; østlige soranere er nemlig også meget velkomne til at komme og møde gamle venner. (Dette skulle jeg hilse og sige fra Sanders; husk det til næste år).

Clausen bragte en hilsen fra æresmedlemmet *Edv. Lyngbeck*, der fyldte 85 forleden; han var blevet hyldet på tilbørlig vis af Christiani & Nielsen, bl. a. ved en film af hans sidste arbejde i marken: Anlægget af lufthavnen i Rangoon, hvor man fulgte udviklingen fra den vilde urskov, over arbejdets tilrettelæggelse og udførelse, indtil det hele med startbaner og bygninger kunne afleveres – en måned før tiden!

Ellers var der ikke flere taler, men snakken gik. Det viste sig, at vi fire i min bordende (fra 1940-49-56 og 66) havde så meget at tale om, at mit lange referentøre slet ikke kom i brug. Men på det tidspunkt, da man plejer at bryde op, rykkede man nærmere hinanden i mindre grupper. N. Sx.

Jule-Soranerfrokost.

Vi minder hermed alle gamle soranere, der har mulighed derfor og lyst dertil om, at der torsdag den 2. december 1971 kl. 12.15 er soranerfrokost i Grand Café's lokaler.

Små glæder

For de fleste af bladets læsere vil det være kendt, at der rundt om i landet arbejdes med Soraner Biografier, men kun de færreste forstår, at der gemmer sig en mængde hyggelige oplevelser i dette arbejde. Vel er der megen træghed og mange vanskeligheder, ja, til tider synes arbejdet næsten uoverkommeligt, men så dukker de små glæder op og giver fornyede kræfter. Lad mig fortælle om en sådan lille glæde.

I et bogantikvariat fandt jeg en lille bog, som hedder »Disciplene i Sorø 1586-1623« trykt af F. R. Friis i 1879, bogen var dediceret til lærer A. Petersen i Valløbye med venlig hilsen fra forfatteren. Bogens titel gjorde selvfølgelig straks, at jeg købte bogen for 20,- kr. Da jeg kom hjem fulgte det simple arbejde at finde ud af bogens baggrund, thi hverken Friis eller A. Petersen var »gamle Soranere«.

Frederik Reinholdt Friis var Tycho Brahe-forsker, og for mig at se har han udelukkende udgivet bogen, fordi Tycho Brahes ældste søn havde været elev på Sorø Skole! Grunden til at Friis dedicerede et eksemplar til lærer A. Petersen, Valløbye, var ganske ligetil, når man i Dahl & Engelstoff's Dansk biografisk Haandleksikon læser at lærer Petersen var datidens specialist i skolehistorie. Bogen kostede hos udgiveren i 1879 den nette sum af 50 øre.

Nu har den lille beskedne bog fundet en plads på min boghylde mellem mine mange soranske bøger, og jeg kan begynde at glæde mig til jeg næste gang finder noget på tryk om ACADEMIA SORANA. *Sanders (S 1941)*

Våben-forlæg fra Akademiets bibliotek

Dannebrogsordenen blev indstiftet af kong Christian den Femte d. 12. oktober 1671, og 300 års jubilæet fejres med en udstilling på Rigsarkivet, hvori bl. a. en række våbenforlæg fra geheime-

konferensråd Johan Bülow's manuskriptsamling på Sorø Akademis Bibliotek indgår.

Man mener, at det var den berømte statsmand Peder Griffenfeld, der fik ideen til indstiftelsen af denne orden for at knytte især medlemmer af den gamle adel til den enevældige konges person, og Thomas Bartholin skrev i 1676 et lærd latinsk skrift: »De Equestris Ordinis Danebrogici Origine«, hvori han meget fantasifuldt redegør for, hvorledes ordenen stammer fra Valdemar Sejrs tid og knytter den til sagnet om det himmelfaldne dannebrog i 1219, og derfor står der: restitutor = genopretter på ordenskorset sammen med Christian V's kronede monogram. Påstanden om dannebrogordenens store ælde har imidlertid intet på sig.

Storkorsriddernes våbenskjolde blev malet i ordensbøger, der opbevares i ordenskapitlet på Amalienborg, efter forlæg, der indsendtes af de enkelte nybagte riddere; ingen vidste, hvor disse våbenforlæg var blevet af, man har formodentlig troet, at de var kasse-rede efter benyttelsen, men Johan Bülow var ordenssekretær fra 1791-93, og i den periode må han have set og fået interesse for disse våbenforlæg i ordenskapitlets korrespondancearkiv og tilegnet sig dem. Der er i alt 94 våbenforlæg, hvoraf nogle er udstillede sammen med våbener fra våbenbøgerne på Amalienborg.

Den 25. oktober holdt arkivar, cand. phil. Nils G. Bartholdy et foredrag på Rigsarkivet om ordenens indstiftelse og de ældste våbenskjolde. Arkivar Bartholdy har på foranledning af overarkivar Sune Dalgaard gennemgået hele Johan Bülow's manuskriptsamling, der er blevet fotokopieret og nyregistreret på Rigsarkivet og i august vendt tilbage til Akademiets bibliotek. Under denne gennemgang blev arkivar Bartholdy opmærksom på våbenforlæggene og lånte dem til sit foredrag og til udstillingen, der er åben året ud.

Postmester H. N. Winther fortæller om Akademiet 1876-81.

Sognepræst J. C. L. Winther, Gimlinge, havde tre sønner, alle soranere.

Ældst var *Torkild Chr. Winther*, 1855-1949, på Sorø 1866, student 1872; han var en agtet og anset præst (nekrolog: SB 1949: 73); broderen *Hans Winther*, 1861-88, på Sorø 1872-80, gik officersvejen, blev premierløjtnant og døde allerede 1888. Den yngste broder, *Henrik Nicolai Winther*, 1863-1953, på Sorø 1876-81, tog realeksamen 1881, var først i Statsbanernes tjeneste, men overgik senere til Postvæsenet; han gjorde i nogle år tjeneste på posthuset i Sorø; 1907 blev han postmester i Hornbæk, 1921 i Tranbjerg på Samsø, afsked 1933. Han omfattede livet igennem Sorø med stor kærlighed og har, støttet af sin vældige hukommelse, skildret sin Sorø-tid udførligt. Manuskriptet ejes af hans svigersøn, civilingeniør S. Hagerup, der venligst har tilladt Soranerbladet at benytte det; dog må vi, på grund af dets omfang, nøjes med nogle uddrag. Denne gang afsnittet *Røverleg* (svarende til senere Soldaterkorps).

De 8 yngste klasser holdt hvert år i september måned røverleg i omegnens skove.

Det var ikke sådan en nem lille røverleg, som de københavnske skoler holdt på deres årlige skovture, nej det var for os årets hovedbegivenhed, som vi måtte forberede os til lang tid i forvejen, for at den kunne blive så storartet som muligt og endelig ikke måtte stå tilbage for sidste års røverleg.

Røverne blev udsøgt blandt de raskeste drenge, blandt dem, der kunne stikke den bedste på snuden, og som ikke var bange for at lade sig nedgrave i et såkaldt »røverhul«. Pladsen i et sådant røverhul var ikke ret stor, når man betænker, at der skulle graves i en 5-6 timer kun ved hjælp af knive, og

at alt den opgravede jord skulle transporteres bort, for at man ikke skulle opdage, hvor hullet var. De ulykkelige drenge – og det af pladshensyn de mindste – kunne heller ikke udholde at ligge der mere end et par timer. Det kneb med luften, og de fik krampe i benene. Det er vist kun en eneste gang hændt, at en røver har ligget en hel leg ud i sit hul uden at være bleven opdaget af en modstander eller uden selv at overgive sig. Det var fordi han var faldet i søvn. Derved skaffede han sit parti sejren, så i dette tilfælde passer ordsproget ikke, at »sjældent fanger sovende mand sejr«.

Røverne trænede sig til dagen ved at grave huller, løbe og slå.

Deres modstandere, »Soldaterne«, bestod af en brigade på to batailloner, hver på to kompagnier. De måtte hænge i med march og formeringsøvelser. Det lyder endnu i mine øren: »Med roder til højre bryd af« og »Med seksjoner til venstre, marcher, løbb«.

Når de små i enden af roden ikke kunne holde trit med de korte ben, vankede der af stokken over læggen. Den gang havde vi ikke Sabroe, da var han også en lille dreng.

Når endelig kampdagen kom, var det også en stolt armé, der kunne stampe i brostenene, når vi med fanen og bytrommen i spidsen marcherede ned gennem byens hovedgade. Det var en festdag, også for byens folk, de var næsten alle på benene, alle vinduerne var besatte, og vore damer fra skoleballerne mødte i deres bedste stads for at beundre vores mandhaftighed. Underligt nok syntes de bedst om røverne, disse sorte tampe. De var sværtet i ansigterne for bedre at kunne forskrække soldaterne, og så havde de pistoler, som de knaldede med, og røde huer og pistolskærf.

Soldaterne var også fine. Alle officererne bar epauletter, sabel og snore på bryst og benklæder à la husar. Sablerne lånte vi af byens og omegnens em-

bedsmænd og afskedigede officerer. De var glade ved at få deres våben op-pudset. Vort train bestod af en stor trækvogn. Da den ikke var så let at transportere, havde den et halvt kompagni til sin betjening. Med den befordredes alle vore madkasser og drikkevarer og andet, som jeg senere skal omtale.

Nå, så kom da endelig den store dag.

Soldaterne stod opstillet foran skolen på pladsen og ventede på ordre til afmarch. Jeg var menig i andet hvide kompagni – kompagniet Dahlstrup – Bataillon Paludan. Jeg havde hvidt bånd om huen og hvide skulderstrop- per – farlig fin syntes jeg, og det syntes jeg også, at Christians søster måtte se, men hun var vel ligesom de andre tøser blevet forgabet i de sorte røvere, thi mig opdagede hun ikke. Næste år skulle jeg se at blive røver.

Jeg blev brat revet ud af disse skum- lerier ved en lystig knalden og vilde hyl. Forskrækket blev jeg, det nægter jeg ikke, hvor tapper jeg ellers holdt mig for, thi nu kom en snes vilde karle med sorte ansigter farende forbi. Det var røverne, der løb til skovs, og disse vilde fyre skulle vi fange og binde! Der ville vist vanke mangt et knubs, inden vi kom så vidt. Dog det varede ikke længe, så kom der mod i os igen, for nu slog trommen en kraftig hvirvel, og vor general, den højeste og smukke- ste af drengene, kom strunk og pragt- fuld marcherende forbi fronten, efter- fulgt af sine to adjutanter. Hans man- dige fremtræden kunne sætte mod i den mest frygtsomme.

»Ret! Højreom, giv agt, march!« – og så marcherede vi ned gennem byen til trommens slag. Halve byen var på benene. Havde det tidligere knebet med at holde trit og retning, så gik det nu som en leg, selv vore arvefjender bor- gerskoledrengene kunne ikke få os ud af fatningen, hvor mange dårlige vit- tigheder de end rev af sig, men dem skulle vi nok træffe en anden gang.

Ude i skoven ved Filosofgangen gjorde vi holdt for at give røverne tid til at komme i hullerne, og for at få en hjer- testyrkning. Bagagen holdt parat, og vi stak på varerne. Så fik vi cigaretten eller shagpiben frem, for nu måtte vi ryge, d.v.s. officererne, ikke lærerne, gav tilladelse dertil. De var så fornuf- tige at holde sig i baggrunden eller helt borte ved en sådan lejlighed.

En rask soldat kan ikke være be- kendt at blive dårlig, sagde generalen, så hvis I skal brække jer, må I brække jer i taskerne, så er der ingen der ser det.

Omsider nåede vi ud til vor slagmark – udkanten af en stor mose midt i sko- ven. Officererne trak deres strålende uniformer af og ombyttede den med gammelt tøj for ikke at snavse den til i kampens hede. Så begyndte opstillin- gen til kamp. En af de stærkeste af drengene var fanebærer. Han plantede fanen midt i hovedgrønsværet og stod vagt ved den. Et kompagni blev efter- ladt til hans understøttelse og til at passe på de røvere, der blev fanget. Til dette kompagni hørte jeg. Den øv- rige hær formerede en lang linie med den opgave at eftersøge hele slagmar- ken. Da disse forberedelser var forbi, råbte vi et drønende hurra som tegn på, at nu var slaget begyndt.

Vi små soldater, hvoraf mange for første gang var i ilden, stirrede i største spænding ud i skoven, især mod de dunkleste partier, som om vi ventede, at virkelige røvere ville komme farende og skyde os ned. Spændingen blev sta- dig forøget ved de vilde hyl, som rø- verne nu og da udstødte for at vildlede soldaterne. Men så lige med eet, uden at nogen af os i hovedkvarteret vidste hvordan, kom nogle af de største rø- vere farende over os.

Nu begyndte et vildt håndgemæng, i hvilket røverne absolut havde overta- get, thi de måtte slå, sparke og bide, medens soldaterne kun måtte kaste om, gribe og binde. Det så en tid farligt

ud for os, og røverne havde nær erobret vor fane – og sejren havde været deres. Røverkaptajnen havde fået fanen revet op af jorden og stod og brødes med den stærke fanebærer, som var lige ved at give slip på grund af de slag, der haglede ned over ham – men så kom hjælpen. Det var officererne fra de nærmeste delinger, der strømmede til, og så fik vi overtaget. Røverne blev kastet om og bundet med vore bukseremme, næsten alt for stramt, for de stakler kunne ikke røre et lem.

Fra da af var det en dæksmand at stå på hovedkvarteret, for fra nu af havde vi ikke andet at bestille end at passe på, at røverne ikke smøgede remmene af sig. Vi skulle også passe på, at røverne blev forsynet med mad og navnlig drikkevarer, det var intet ringere end Banko! En rask røver skulle kunne tåle en del mere end vi soldater. De trængte også til en hjertestyrkning, for de havde det strengt. Remmene var lagt på i en god mening, så de snærede, og den bagbundne surring var meget pinlig i længden.

Efterhånden som tiden gik, blev de øvrige røvere en for en opsporet i deres huller og i triumf bragt til hovedkvarteret. Men stadig manglede der én i tallet, det var røverhovedsmanden, en lille rask fyr, der var særlig udholdende og derfor havde fået det bedste hul at ligge i. Endelig mærkede en soldat, at græsset på et bestemt sted var så underlig varmt at trække i, han kaldte mere erfarne folk til, og de fik i en fart endevendt grønsværet og fandt et par mand. Den fyr var ikke så let at transportere op til hovedkvarteret, der vankede mange blå øjne, inden de fik ham bragt så vidt, og slaget var dermed forbi og vundet af soldaterne.

De stakkels bagbundne røvere blev befriet for deres snævre bånd og fik lov at strække deres stive lemmer, flere af dem kunne ikke straks stå på benene.

Især kneb det for min broder Hans, der var røverkorporal. Ham havde jeg selv passet, og det så godt jeg turde for min kaptajn. Jeg havde givet ham mangan god afstiver af bankoflaskerne. Han faldt om hver gang, jeg forsøgte at rejse ham op. Var han da blevet så syg af den hårde medfart! Jeg gav mig til at græde, og lagde vel derfor ikke mærke til de omståendes smil. Dog, generalen var en mand med hjertet på rette sted, der forstod selv den mindste soldat. Han gav ordre til, at min broder skulle transporteres hjem som såret på bagagevognen blandt madkasserne, som jo nu var tomme. Jeg fik tilladelse til at træde af fra kompagniet og assistere ved bagagen. Og så traskede jeg bag efter vognen med tungt hjerte. Det var noget andet end at være med den sejrende armés triumftog gennem byen. Vi kørte ad en genvej tilbage til skolen. Ved det første skovløberhus bad vi om vand til at læske den syge med. Da konen kom med vandet og så det blege ansigt, slog hun hænderne sammen og udbrød: »Men han er jo død!«. Jeg stak i at tudbrøle og holdt ikke op, før kammeraterne nu indså, at tidspunktet var kommet, hvor de burde afsløre, at min broder kun var plakatfuld. Det trøstede mig naturligvis en del, men så blev jeg skamfuld, også på egne vegne, det var jo mig, der havde hældt på dunken.

Endelig kom vi da hjem, og for at lærerne ikke skulle ane uråd, læsede vi broderen af i en hemmelig krog bag WC-erne. Jeg fik ham så under armen og listet op på skolen, hvor jeg puttede ham i seng.

Til min store glæde var han rask den næste dag. Dog undrede det mig, at han var så gnaven, han skyldte mig dog lidt tak, fordi jeg havde givet afkald på indtoget for hans skyld. Indtoget var for resten forløbet programmæssigt. Byens befolkning fulgte med hæren op til skolen, hvor generalen fra hovedtrappen holdt en kort, men fyndig tale. Han takkede sine soldater for ud-

vist tapperhed. Derpå uddelte han forskellige højere og lavere ordenstegn – sløjfer af silkebånd der var forfærdiget af en af lærernes døtre til dem, der havde udmærket sig ved at tage en røver til fange eller ved at opdage et røverhul. Så blev der råbt hurra for vor general – og så var den røverleg forbi.

Men hvad skulle jeg nu gøre, for at min broders upasselighed kunne gå ubemærket hen, han skulle jo til aftensbordet, og der ville lærerne jo bemærke hans fraværelse. Jeg gik og bryggede på en nødløgn, men fandt ingen, der var troværdig nok. Når nøden er størst, er hjælpen nærmest, jeg løb på en dreng, der ofte havde været med på den værste. Han giv mig det råd at tage min broders anretning bort fra bordet, så skulle den nok gå. Han havde nemlig lagt mærke til, at inspektøren standsede ved de kouverter, som ikke blev benyttet, mens tjeneren ikke havde stillet kouverter frem til de drenge, der af en eller anden grund havde bedt sig fri for aftensbordet, og dem var der altid mange af om søndagen. På den måde klarede jeg sagen og hjalp senere mangan kammerat ved dette gode råd.

Noget reaktionære reflexioner

– over sorøske og soranske lokaliteter behørigt kommenteret og forsynet med noter af Paul Rantzau (R 1937).

Med stadige henvisninger til linierne i Hauchs digt har Paul Rantzau for Soranerbladet skrevet sine bemærkninger til de forandringer, som Sorø uden for Klosterporten er undergået. Bemærkningerne er samlet i en artikel, der tid efter anden bringes i kortere eller længere afsnit, som det nu passer. Hvor intet andet er anført, er noterne henvisninger til Soranerbladet. Årstal anføres først, derefter sidetal.

Jeg veed en Egn, omkranset rundt af Lunde

Søen og Flommen omkranset av skove, Filosofgangen, Fægangen og de gamle landevejsalléer, kort sagt den grønne ramme omkring byen og Akademiet, har navnlig i den nyere tid været udsat for så gennemgribende forandringer, at en gammel-soraner fra før Banevejens anlæggelse (1854–55) vilde korse sig, hvis han kunde gense Sorø anno 1971. »Det Præg, Kulturen særlig i de sidste Aartier har sat paa Sorøegnens Natur og navnlig dens Søer, har i saa Henseende ikke været af det gode. Søsænkninger, Kloakafløb, Forurenninger, Baneanlæg har efterladt dybe Spor« – således skriver C. Wesenberg-Lund i 1944 (4), og allerede i 1943 må rektor Axel West (S 1898) indrømme »at der stadig finder en ganske utidssvarende forurening af søens vand sted. Her vilde jeg rigtignok inderlig ønske en nyorientering« (5). Den fremtrædende naturfredningsmand, soraneren Knud Gemzøe (S 1911) siger ligefrem at »på Sorøegnen er megen skønhed blevet ødelagt« (6). Om naturfredningsbestræbelserne har han udtalt at »noget var lykkedes, f. eks. sænkningen af vandstanden i Tuel sø, forpurring af luftledninger over Flommen, bevaring af et træbevokset stykke ved Banevejen; andet mislykket: Vandalismen ved Kongebroen, Egevang . . .« (7). Hvad mennesker ikke har ødelagt har tidens tand sørget for: » . . . mange Steder er Skoven (omkring søen) kun en Kulisse, man kan kigge igennem, naar Efteraarstormenten en Nat har tyndet ud i Løvet« (8). Gå i dag ned til roklubben og Skjolden

(4) 1944, 29: „Sorø Natur og Kultur“ af H. G. Olrik, heri omtale av tidsskriftet „Danmark“s Sorø-numre (4. årg. nr. 3 og 4).

(5) 1943, 27: „En Samtale med Rektor West“ af Louis E. Grandjean.

(6) 1967, 24: „Soranerfrokosten den 2. marts 1967“.

(7) 1967, 73: „Soransk Samfunds historiske tur på Sorø-egnen den 30. maj 1967“.

(8) 1920, 27-: „Om at bevare Sorøs Særpræg“ af Aage Trolle Blumensaadt.

og se selv; om få år er her på det nærmeste bart, de store gamle træer falder, plantes her nyt? – Vi kan i dag vanskeligt forestille os hvordan det »førflomske« søparti har set ud inden dæmningen til Banevejen blev anlagt i 1854–55; her har sikkert været en del morads og siv. Soraneren *Carl Chr. Bagger* (S 1828) taler om »Sorøs bøgerkrandste Sumpesø« (9) og kan meget vel ha haft denne del av søen i tankerne. Under alle omstændigheder var anlægget av Banevejen et brutalt indgreb i stedets naturværdier, et landskabeligt tab som vi . . . ikke skænker en tanke i dag! Nye skønhedsværdier blev skabt – Flommen og alléen på Banevej – ændringer *behøver* ikke at være av det onde, men Vedde-banens dæmning (anlagt 1902) gjorde ingen gavn: »Helheden i den skønne Engstrækning gik tabt« skriver soraneren arkitekt C. M. Smidt (1890) i 1923 (10), men det er jo så længe siden, og nu står dæmningen træbevokset og ligner et skovbryn, men man kan godt forestille sig den gamle skade gjort god igen og dæmningen fjernet – nu da den ikke længer tjener sit formål (11) – men den får såmænd nok lov til at blive hvor den er. Guderne forbyde at den kommer til at tjene (larmende) vejformål!

Sejren over eldjævlene

Midt i al bedrøveligheden er det dumme at vide, at Akademiet har vundet én principielt betydningsfuld sejr netop i forbindelse med et attentat på Flommen: en sejr der i særdeleshed bør noteres i dag hvor elektricitets-»myndigheder« under påberåbelse av »økonomiske samfundshensyn« med total foragt for vort lille lands naturværdier

(9) 1917, 12-: „Gamle Sorø-Billeder“.

(10) SORØ, bind I, 1923, 29: „Egner før og nu“ af C. M. Smidt.

(11) 1964, 19: „Jernbanesporret bibeholdes dog, så DSB stadig fra hovedstationen kan videreeksperere hele vognladninger til sine store kunder i byen.“ I dag (1971) er denne funktion ophørt.

placerer ledningsmaster over sø og land. Ledningsmaster, høje skorstene, fabrikker, kort sagt »tekniske indretninger«, behøver selvfølgelig ikke at være hæslige i sig selv, tværtimod, den begavede arkitekt kan også her skabe skønhedsværdier – men det er samspillet med omgivelserne der let slås i stykker, her naturen: Sydøstsjællands Elektricitets Aktieselskab projekterede en højspændings-luftledning hen over det meste av Flom-egnen i retningen nord-syd med en længde av cirka 1380 meter. Akademiet modsatte sig vandalismen. Elektricitetsrådet støttede (naturligvis!) aktieselskabets plan, selvfølgelig under henvisning til merpris for jordkabel (anslået til mindst 10 000 kroner). Planen blev opgivet da Fredningsnævnet modsatte sig den ved kendelse av 21. december 1936 – ja, kære læser, der står at læse: seks-og-tredive! (12). Men attentater på Flommens dejlige natur er desværre ikke manet i jorden hermed: Sorø kommune har udarbejdet en skitseplan om en »omfartsvej« fra svinget ved Borgmesterens Øjne på Banevej over Flommen og gennem skoven hvor den vilde komme til at skære Filosofgangen og krydse Fægangen! Forslaget mødte og møder stærk modstand ikke mindst fra Akademiets side »da det vil bringe nogle af byens mest attraktive naturomgivelser i farezonen. Man kunne tænke sig en anden løsning: Afvikling af trafikken helt uden om Sorø« (13). Det blir interessant at se om kortsynede lokale økonomiske og trafikpolitiske interesser – camouflerede under de kendte »økonomiske samfundshensyn« – får trumfet Flom-autostradaen igennem, en »nær-løsning« der vil ødelægge en særpræget natur (og det nærmeste rekreative område!) klos op ad byen og tromle hen over *Møllediget*, Danmarks største middelalderlige inge-

(12) 1937, 12: „Afværget attentat paa Flommen“, se endv. note 7.

(13) 1965, 163: „Gamle Soranere og soranske Noter“.

niorarbejde (14). Forhåbentlig sejrer »fjern-løsningen«: udbygning av de allerede eksisterende veje udenom hele Sorø-området. Vejprojektet skal også anskues i en større sammenhæng: *vest-motorvejen* og forbindelsesvejen(e) her-til.

Sorøs vanskelige trafikproblemer – dikteret av topografiske forhold: klosterøen omgivet av søer, engdrag og skove – stiller store krav til *planlægning* i alle instanser. Netop i Sorø er der (endnu) muligheder for at bevare et særpræget miljø, men det er i den ellefte time! Man håber det bedste og – venter det værste. Hvorfor skulle Sorø ikke dele skæbne med andre danske byer der sønderrives av trafikens stigende pladskrav? Indkørselen fra Boldhusgade til Storgade er *helt gal* – for at bruge en udtalelse av arkitekt *Tyge Hvass* (1901) (15), og gadeudvidelsen her (nedbrydning av Sibberns hjørne) var et principielt forkasteligt offer på trafikmolokkens alter. Hvass spørger også om »den Rutebilstation, som før eller senere maa komme ved Torvet«. Problemerne er store; hvilke planer foreligger? *Utraditionelle* løsninger imødeses!

Sorøs intime miljø er allerede ved at lide svær skade, forhåbentlig indser rette politisk vedkommende – fra lokalt plan og helt op til overordnede vej-»myndigheder« – det selvmorderiske i at ødelægge de værdier som ikke alene størsteparten av Sorøs egne borgere elsker og trives i, men som også de turi-

ster – som man med stor energi og dygtighed appellerer til – kommer for at nyde. Man tar til Sorø for at opleve det denne lokalitet har og som *ikke* findes andre steder: »Forbindelsen af historie, gammel natur og kultur« (16), ikke naturen alene men naturen og kunsten tilsammen (17) og i »kunsten« ligger også det med »kunstsans« plejede miljø uspoleret av larmende effektive trafikårer garneret med standardmaster og lysstofrør.

Romerne (Pompeius) mente, som bekendt, at det var nødvendigt at sejle, ikke at leve; i dag kunde vi passende sige *curru vehi necesse est* – det er nødvendigt at køre og – overleve! der er en grænse for denne nødvendighed at *kunne køre* overalt og for de ofre der må bringes for at kunne opnå dette gode. Grænsen hedder *de uerstattelige kulturværdier*, de må *ikke* ofres! Ingen har som gammel-soraneren professor Vilhelm Andersen (S 1882) defineret »Sorø«; bedre kan det ikke siges: »Sorø er ikke en By, Sorø er en Kulturarv (18). Det der er tilbage av det bedste av vore kulturskabte værdier i by og på land – herunder også »naturen« – er vor danske kulturarv, den har vi pligt til at bevare, det er den der *gør* os til det vi er, danske, og – Sorøs kulturarv er *stor!*

De sorøske landeveysalléers endeligt

»Efter ødelæggelsen af Kongebroalléen og efter påbegyndelsen af Reitzensteins-allé do. kommer kommer turen til det tredje skønne indgangspunkt til Sorø: Banevejen . . .« (19). De trafikale krav har ødelagt mange av Danmarks skønne alléer, men hvor der har været vilje og pietetsfølelse har man fundet udvej ved enten at føre trafik-

- (14) 1964, 99: „Det sorønske bybillede“ af C. G. Elberling: „Sorø tager skridt til at lede den gennemgående trafik udenom byen . . . det sker ved at Amtsvejvæsenet markerer de allerede eksisterende omkørselsveje . . . en midlertidig løsning . . .“ Lektor Luja Balslev påtaler i radioen („Familjespejlet“, torsdag den 3. juni 1971) ødelæggelsen av Mølleediget hvis kommunens plan om en omkørselsvej over Flommen blir til virkelighed; alternativet må være en udbygning av de eksisterende omkørselsveje **udenom** søområderne.
- (15) 1940, 17-: „En samlet Plan efterlyses“ af Tyge Hvass, jævnfør note 14: „Ejendommen vil blive skåret af i godt 7 meters dybde så bilerne lettere vil kunne svinge“.

- (16) 1918, 81: „Soranerfrokosten den 4. august 1966“.
- (17) 1966, 95: „Alma Mater Sora“ af T. Winther.
- (18) 1950, 102: ved avsløringen av mindestenen for H. G. Olrik.
- (19) 1959, 74: „Gamle Soranere og sorønske Noter“.

LEGATER

Ansøgninger om de nedennævnte legater skal inden udgangen af januar måned 1972 indsendes til direktør, cand. jur. Svend Clausen, Amaliegade 21 A, 1256 København K., stiledes til Soransk Samfund med angivelse af, hvilket legat, der søges. Der findes ikke særlige ansøgningsskemaer, men i ansøgningerne må der redegøres for, hvad legatet ønskes anvendt til, samt for ansøgerens økonomiske forhold.

1.

Fhv. handelsskoleejer og forstander Valdemar Petersens legat for unge mennesker, der er udgåede fra Sorø Akademis Skole med realeksamen.

Fortrinsret har sønner af borgere i Sorø by eller landdistrikt samt sådanne, der går handelsvejen.

2.

Støttefondet for gamle Soraneres efterladte.

Legatet kan søges af gamle soraneres efterladte. Fortrinsret har enker med børn.

3.

Mølleejer Frederik Jørgensen og hustrus legat.

Legatet kan søges af en soraner til uddannelsesformål, eller af gamle soraneres trængende enker.

4.

Forstkandidat Gustav Hoff-Hansens legat.

Legatet kan søges af en værdig trængende, ældre soraner og uddeles for en 5-årig periode.

5.

Ingebjørg og Poul Suhr-Henriksens legat.

Legatet kan søges af trængende gamle soranere eller af soranere til uddannelsesformål eller gives til sådanne formål, der skønnes af betydning for Sorø Akademis Skole eller Soransk Samfund.

6.

Soransk Samfunds 100-års jubilæumslegat.

Legatet kan søges af nuværende eller tidligere elever eller lærere.

7.

Digteren, cand., jur. Aage Krarup Linds legat.

Legatets formål er at bekoste eller yde tilskud til udgivelse af kvalificerede arbejder af kunstnerisk, videnskabelig eller praktisk art og kan søges af personer, der i mindst tre år har været elev på Sorø Akademis Skole, eller som er eller gennem en årrække har været lærere ved skolen.

Svend Clausen.

ken udenom – som det på elegant måde er sket på Ringstedvej (20) ved Krebs-
huset – eller ved at gøre trafikken i
alléen ensrettet og lægge en ny paral-
lelkørebane til den modgående trafik
udenfor alléen; det har man gjort ved
Jægersborg allé i Charlottenlund og i
Nørre allé i København; ved Banevejen
i Sorø vilde en sådan løsning være me-
ningsløs.

(20) SORØ, bind I, 1923, 26-: „Eggen før og
nu“ af C. M. Smidt: „Paa et Billede af
Krebsekroen fra omkring 1790 sér man,
at den mægtige Lindeallé her . . . paa
den Tid var nyplantet.“

(fortsættes i senere nr.)

Dødsfald

Direktør Aksel Oberg Keller Rønnow
* 17. april 1897 – † 8. september 1971

Aksel Rønnow blev optaget i 1. M.
1909 og tog mellemskoleeksamen 1913.
Efter manufakturuddannelse i Kalund-
borg var han i tre år i udlandet – USA
og Schweiz – til videreuddannelse,
hvorefter han vendte hjem og blev an-
sat i A/S J. P. Nielsen, Slagelse, hvor
hans fader var direktør. Her blev han,
og han var selv det store varehus' di-
rektør fra 1940 til 1966. Han havde flere
tillids- og æreshverv. Om hans sidste
tid citerer vi disse linier fra Sjællands
Tidendes nekrolog:

»Direktør Rønnow, der indtil for ny-
lig hver dag spadserede en tur i byen,
hvor han gennem de mange år havde
mange venner, var enkemand, men i
sommer blev han gradvis svagere, og
for fire dage siden blev han indlagt på
Gammel Klosters sygeafdeling, hvor
han nu er død.«

Bibliotekskonsulent Povl Edinger Balle
* 9. februar 1913 – † 13. september 1971

Balle, der var født i Godthåb, Grøn-
land, som søn af provst Knud Balle,

blev optaget i 1. M. 1925 og blev realist
1930. For dem, der husker ham fra
drengene, er der intet overraskende
i, at han kom til at øve en lang, bety-
delig indsats i grønlandske kulturvær-
diers tjeneste. De følgende linier herom
er hentet fra Berlingskes nekrolog:

»Povl Balle virkede først nogle år i
Grønlands Handel, men kom derfra som
tolk til landsfogedembedet i Grønland,
hvortil han hentedes af daværende
landsfoged og senere direktør for Grøn-
lands styrelse Knud Oldendow. Trods
de meget store sproglige vanskeligheder
med at oversætte også landsrådets for-
handlinger for medlemmerne indbyrdes
lykkedes dette så fyldestgørende for
tolken, at han senere blev vor første
og i talrige år også eneste edsvorne
translatør i grønlandsk. Denne eksamen
bestod han i København, og herfra
fulgte han på alle officielle rejser af for-
eksempel rigsdagsmedlemmer på stu-
dieture rundt om i Grønland med som
tolk. Efter ansættelse på Det kgl. Bib-
liotek gjorde han sig efterhånden såvel
anset som afholdt for sin udarbejdelse
af kartoteker over grønlandske tids-
skrifter og aviser med tilhørende regi-
strering af alle mere væsentlige artik-
ler i disse. Stor nytte gjorde han ved
også at udarbejde kataloger over grøn-
landsk litteratur, som i dag kan ud-
lånes på kommunebibliotekerne til de
i Danmark boende grønlændere. Også i
den kritiske gennemgang af den grøn-
landske ordbog deltog han samt stod bi
med råd og dåd ved udarbejdelsen af
andre værker og bøger om grønlandsk
kultur, som for eksempel ved Knud Ol-
dendows hovedværk »Bogtrykkerkun-
sten i Grønland«, hvor det var ham,
som hjalp redaktør Eyvind Rafn, da
denne havde fundet frem til de nu så
berømte breve fra Hinrich Rink. De
verificerede ganske uventet alle hidti-
dige teorier om bogtrykkerkunstens før-
ste svære år i Grønland. Povl Balle
efterlod omfattende manuskripter, som
ligger næsten klar til trykning og alle-

rede nu vil kunne lægges frem til specialstudier.«

Balle efterlader sig hustru – ligeledes født i Godthåb – børn og et barnebarn.

Læge Sten Helweg

* 13. august 1943 – † 30. september 1971

Sten Helweg blev i 1955 optaget i 1. mellem som alumne og forlod Sorø i 1962 som student.

Han følte sig stærkt knyttet til skolen og dens liv og deltog energisk i alle aktiviteter, hvoriblandt skal nævnes: cricket, atletik, terrænsport og virke som patruljefører i skolens spejdertrop. Alle hans samtidige vil huske ham som primus motor og instruktør under 2.G's opførelse af »Den rejsende uden bagage« i 1961.

I årene efter studenteerksamen så man ham som en trofast deltager i terrænsportsløbene mellem »de gamle« og skolen. Han sad endvidere en overgang i bestyrelsen for Soransk Samfund.

Sten Helweg valgte at studere medicin og blev kandidat i 1970. Til trods for sit relativt korte virke som læge, nåede han en tid at bestride posten som en af de første konsulenter for den nyligt iværksatte hjemmedialyse ved sygehuset i Fredericia, og han må således betragtes som værende blandt pionererne inden for dette felt.

Hans karakter var præget af trofasthed og hjælpsomhed over for sine venner. Han var i høj grad engageret i sin stilling som læge og i sit ansvar over for sine patienter.

Sten Helweg omkom ved en færdselsulykke på et tidspunkt, hvor han netop havde overstået sin værnepligt som reservelæge ved Kongens Jyske Fodregiment i Fredericia og stod for at skulle tiltræde som reservelæge ved nyreafdelingen på Odense Amts Sygehus.

Han efterlader hustru og en søn.

Fhv. kredslæge Hans Bryder

* 16. august 1887 – † 18. oktober 1971.

Hans Jensen Bryder blev student fra

Sorø Akademis Skole 1906. Hans karriere kan man læse om i Soraner-Biografier 1901–1960; den endte med lægepraksis i Århus i nogle år, efter at han 1921–54 havde været kredslæge i det sydøstlige Vendsyssel med bopæl i Birkeelse. I årene 1915–19 var han distriktslæge i Grønland og blev her interesseret i grønlandske spørgsmål i en sådan grad, at han blev medarbejder ved det store jubilæumsværk: Grønland i Tohundredaaret for Hans Egedes Ankomst til Grønland, udgivet 1921.

Jeg lærte Bryder at kende i Østen. Som så mange andre læger, der trænger til en feriepræget afveksling fra det daglige slid, gjorde Bryder i efteråret 1933 en rejse som skibslæge med en ØK båd til Østen. På rejsen til Bangkok var min kone passager efter et sygeophold i Danmark. Jeg modtog hende, da skibet ankrede op ved Koh-si-chang øgruppen i Gulf of Thailand og traf naturligvis straks Bryder, som havde været en enestående hjælp for min kone på rejsen. Vi var nogle dage sammen og gjorde mange bade- og traveture på de skønne tropeøer, inden vi sejlede videre op ad floden Menam til Bangkok, hvor skibet blev i tre uger. Her fik vi lejlighed til at vise Bryder omkring og se ham i vort hjem. Det var en herlig tid, og jeg lærte Bryders charme og andre gode menneskelige værdier at kende, og har siden mange gange tænkt på ham med glæde. – Vi har vist ikke talt sammen siden, men vi har i årenes løb vekslet nogle breve ved jubilæer og runde fødselsdage.

Atter er en god soraner og et trofast medlem af Soransk Samfund gået bort.

A. Kann Rasmussen.

Runde decemberdage og soranske noter

Arthur Arnholtz - 70 år

Den 28. november nåede professor, dr. phil. Arthur Arnholtz (s. 1920) støvets år, som digteren udtrykker det. Støv eller forgængelighed forbinder man dog ikke med Arnholtz. Optaget, ikke alene af sin videnskab, men af kunst, digtning, natur og mennesker, virker han vital og levende.

Som videnskabsmand har han på original vis videreført tidligere tiders versstudier, dels i næsten talløse afhandlinger, dels i »Dansk Verslære I«, der skal samle og afrunde tidligere publikationer. »Dansk Verslære I« tegner til at blive hans hovedværk. Første del udkom 1966. Her skildres verslærens historie, dens udformning og betegnelser (omtalt SB 1968: 35). Deette bind skal følges af tvende andre, der vil redegøre for de enkelte verssmål.

Arnholtz er tillige en soraner, der i gerning viser sin kærlighed. To gange har han været talsmand for gamle soranere ved Samfundets årsfest: 5. oktober 1961 med appellen om ikke at tjene »skaldede« penge, men blive menneske (SB 1961: 85) og 17. oktober 1970 med den dybtgående tale »om menneskelighed« (SB 1970: 137).

For sin klasse har han ført ordet ved dennes 40-års jubilæum 1960 (SB 1960: 42) og ved 50-års festen 1970 (SB 1970: 85).

Ved mødet med Vilh. Andersen på dennes 85-års dag den 16. oktober 1949 fremdrog Arnholtz »Den skjulte Vilhelm«, manden, forskeren, der studerer og evner at give portrætter af litterære personer, som man skulle tro var ham fremmede (SB 1949: 81).

Sidst, men ikke mindst, skal nævnes Arnholtz' for undertegnede værdifulde medarbejde ved Soranerbladet: To digte: »Vor Ven Ingeniøren« (SB 1952: 86) og »Vor Ven Sociologen« (SB 1958: 42)

har han overladt mig. Og så hans »Erindringer« i årgangene 1968-69, i alt fem vægtige artikler, der tegner et billede af deres forfatter, og som har højnet disse årgange af bladet og er blevet læst af mange med stor interesse.

Til allersidst en tak for inciterende venskab både fra Arnholtz og hans hustru overfor min kone og P. Sch.

Soransk Samfund lykønsker følgende kammerater, der har rund fødselsdag i december:

1. Civilingeniør *Børge Vejøl* (f. 1911), »Hellebo«, Hellebo Parkvej 1-55, 3000 Helsingør.
3. Godsejer *Otto Valentiner* (f. 1901), Guckelsby, Sieseby, Kreis Eckernförde, Vesttyskland.
8. Læge *Mogens Tvede-Jacobsen* (f. 1901), Torvet 6, 4100 Ringsted.
8. Lektor *Erik Riis-Olsen* (f. 1921), Vinkelvej 9, 6880 Tarm.
10. Civilingeniør *Niels A. Harder* (f. 1921), Granlinien 9, 9260 Gistrup.
12. Civilingeniør *Knud Erling Højgaard* (f. 1921), Jakobsgatan 93, S - 72464 Västerås, Sverige 13981.
18. Kontorchef, cand. jur. *Knud Christensen* (f. 1911), A. Skeelsgade 258 a, 6760 Ribe.
19. Sekretær, frk. *Ellen Rahlff* (f. 1896), Jagtvej 216, 2100 København Ø.
20. Ingeniør *Bent Christensen* (f. 1921), Kirke Værløsevej 13, 3500 Værløse.
22. Prokurist *Kjeld Larsen* (f. 1921), Skælskørgade 15, 4180 Sorø.
23. Driftsbestyrer *Erik Reitzel* (f. 1911), Troensevej 9, Vindeby, 5700 Svendborg.
28. Elektromekaniker *Mogens Christensen* (f. 1911), Hillerødgade 77, 2200 København N.
30. Postkontrollør *K. G. Brysting* (f. 1891), Overbys Allé 21, 2500 Valby.

30. Retsassessor *Harald Waarst* (f. 1896),
Chr. Rhuus Vej 8, 9300 Sæby.
30. Professor, dr. phil. *H. H. Ussing* (f.
1911), Bredgade 71, 1260 Kbh. K.

Redaktør Ernst Mentze har i denne måned føjet endnu en bog til sin i forvejen lange række af kunstbøger (bl. a. om maleren J. F. Willumsen, Johannes Larsen, William Scharff og P. S. Krøyer samt om billedhuggeren Robert Jacobsen). Det er denne gang en bog om Bornholms malere i serien »Kulturelefanter« fra Det Schønbergske forlag. Og her findes to gamle soranere som hovedpersoner. Det er malerne Kr. Zahrtmann og S. Danneskjold-Samsøe. – I december kommer af samme forfatter forlaget G. E. C. Gads julebog: »Bogen skal være velsignet«. Det er en kendt forlægger som her er biograferet.

★

Proprietær, dr. phil. Hans Qvade Rasmusen (R 1928) er blevet hædret med Astronomical Society of The Pacific's kometmedalje.

★

Bjarne Albrechtsen, elev i gymnasiet, har af Foreningen Norden fået overrakt 1000 kr. for sin besvarelse af en prisopgave om Norden og Europa.

★

Niels-Jørgen Andersen (S 1952) tiltrådte 1. november som administrerende direktør for motorfabrikken Bukh i Kalundborg.

★

Professor, dr. phil. Niels Skyum-Nielsen udsendte i forbindelse med sin 50

års fødselsdag hos Munksgaard en bog, *Kvinde og Slave*, der drager en række af de fleste oversete kendsgerninger frem af Danmarkshistorien. Af Skyum-Nielsens udtalelser til Politikens Erik Olaf-Hansen klipper vi et par stykker:

– Her beskæftiger jeg mig med Danmarks situation i 1100-tallet. Det nutidige i sagen er, at jeg slet ikke har villet se på historien med samme øjne som dem, der har skrevet kilderne. Når vi læser om Danmark i gamle dage er der et stort fortiet flertal, vi aldrig hører om, nemlig kvinderne og slaverne.

– Det bør dog ikke forties, at ærkebiskop Absalon holdt slaver, at hans efterfølger, Anders Sunesen, forsvarede slaveejer-interesser, og at slavehold var noget grundfæstet i samfundet. Da Saxo skrev sin Danmarkshistorie, føjede han til i margenen, da han skrev om sagnkongen Skjold, at hans første lov vedrørte opretholdelse af slaveriet. Hvad kvinderne angår var de ikke meget bedre stillet end slaverne.

– Man taler om Valdemarernes tid som en opgangstid, men set fra en social synsvinkel var forholdene elendige. Syge, fattige og gamle havde det frygteligt, og ofte blev de, der afveg på en eller anden måde, behandlet med grusomhed, fordi man troede, der var tale om djævlbesættelse.

– Man kommer ikke udenom, at der er en del romantik i den gængse historieopfattelse. Vi har ikke ringeste grund til at se tilbage på hine tider med nogen form for national stolthed. Danskere i dag har ikke meget med datidens mennesker at gøre. Normalt plejer man at sætte visse skillelinjer mellem os selv og andre nordeuropæiske folk. Men forholdet er det, at vi ligner svenskere, tyskere, russere og englændere mere end vi ligner vore egne forfædre. Der er noget sværmerisk i at ville føre linjen tilbage på den måde som var det en sund rod.

Osvald Due - Viggo Lausten Flensborg-

Drengen og Soraneren

foreligger nu i bogform. Heftet kan fås i Dansk Boghandel, D 239, Flensborg, Nørregade 74, Tyskland, eller det kan bestilles i enhver dansk boghandel. Pris kr. 7,75.

Rensningsanlægget ved Tuel sø er nu ifølge Dagbladet i stand til at tage også det spildevand, som har været skyld i den stærke forurening af Sorø sø.

Når spildevandsudledningen fjernes fra Sorø sø, kan man formodentlig forvente, at antallet af kolibakterier vil dale så væsentligt, at der til sommer kan bades i søen igen. Umiddelbart efter sommerferien måtte amtslæge Knud Birkum Petersen udstede badeforbud i søen, idet kolibakterieindholdet var faretruende stort og lå langt over den sundhedsfarlige grænse.

*

Osvald Dues kyndige og varmhjertede skildring af Flensborg-drengen og Soraneren Viggo Laustens tragiske skæbne vil Soranerbladets læsere kende fra offentliggørelsen i bladet. Dansk Ungdomssekretariat i Flensborg har nu udsendt afhandlingen som særtryk, en køn lille bog, illustreret med billeder af hovedpersonen gennem forskellige af hans livs stadier.

Soranere vil sikkert være interesserede i at besidde afhandlingen, eventuelt benytte den som gave.

Udgivelsen er foregået med støtte af Soransk Samfund. Indtægterne ved salget skal bidrage til oprettelsen af et Viggo Lausten-værelse på ungdomskol-

legiet, så også af den grund kan man ønske heftet vid udbredelse.

*

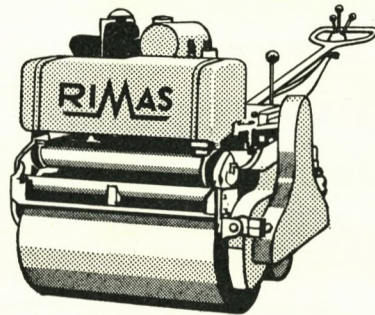
Den 79-årige fhv. lektor *Just Rahbek* (s. 1910) har den 1-11-1971 af det humanistiske fakultetsråd i Aarhus fået antaget en afhandling for erhvervelsen af den filosofiske doktorgrad. Det er en rekord, at en forsker i den alder opnår denne ære. Afhandlingen omhandler dansk militærpolitik fra fredsordningen i 1815 til krigens udbrud 1848.

Adresseændringer bedes meddelt til
SORANSK SAMFUND: Kassereren
Civilingeniør S. Kamman
Tobaksvejen 10
2860 Søborg
Tlf. (01) 69 11 44
Postgiro 1710

SORANERBLADET: Redaktion
Otto Fog-Petersen
Carl Plougsvej 27
3460 Birkerød
Tlf. 81 51 80

SORANERBLADET: Ekspedition
Direktør N. E. Lægstrup
»Skovhavehøj«
3500 Værløse
Tlf. (01) 48 33 22

Fr. Palm Greisens Bogtrykkeri

Entreprenørmaterie.

RIMAS

*Ringsted Jernstøberi & Maskinfabrik A/S
4100 Ringsted . Telf. (03) 61 18 48*

ORLA NIELSEN

(03) 63 02 58

Byens førende forretning i
Akademibeklædning

BANKEN
for Sorø og Omegn

FILIAL AF
PRIVATBANKEN
I KJØBENHAVN A/S

MERKUR ^{A/S}

HERMODSGADE 24
ÆGIR 8888

*Kaffe og The
en gros*

Soraner-biografier 1901—60

Biografierne kan, efter skriftlig bestilling og så længe oplag haves, købes hos kassereren til følgende priser excl. porto og emballage:

Det samlede værk indbundet i et bind, kr. 150,-

Uindbundne hæfter af årgangene henholdsvis 1901-10, 1911-20, 1921-30, 1931-40, 1941-50, 1951-60 samt familieoversigten kr. 25,- pr. hæfte.

Soransk Samfund

kassereren civilingeniør S. Kamman
Tobaksvejen 10 . 2860 Søborg